

■ COLUMNA

Gust da far il botsch

DAD ANDREAS CADONAU/FMR

In zichel frustrant èsi schon da regularmain far l'esperienza da sulet appartegnair – sco Rumantsch – a la part decorativa da la societad. D'astgar contribuir a la distracziun generala, per uschè da dir esser part dal program da rom. Gist ussa nua ch'il di da nashientscha da la Svizra s'avischina. L'anniversari nua che la Svizra uffiziala regorda a la quadrilinguitad, in dals impurtants fundamentes da la Svizra multiculturala, ina naziun fundada sin la voluntad da burgaisas e burgais. Tuna bun, ubain betg?

En scadin cas ha l'anniversari naziunal, la Festa naziunala 2020, er intimà Surselva Turissem ad in «Aufruf» a tuttas Sursilvanas e tuts Sursilvans. La circulara drizzada a las charas Sursilvanas ed als chars Sursilvans vul far l'«ermöglichen» in «unvergessliches 1. August Erlebnis». L'organisaziun turistica giavischa ina Sursevla: «rot-weiss erstrahlt». «Gemeinsam» para in impurtant attribut da l'acziun da Surselva Turissem che sa drizza per tudestg a la Surselva. Charas e chars da Surselva Turissem, jau pajel cun persvasiun mia taxa turistica bain cunscient da l'impurtanza dad ina bun'organisaziun turistica cun in'equipa engaschada. Il quint da la taxa turistica arriva almain per rumantsch, en quel senn in laud a l'administraziun communal da mia vischmanca. Pia laschar da far il botsch.

E lu fiss qua la Viafier retica, grazia e ses engaschi linguistic enconuscha l'entira Svizra, ed ina buna part da l'exteriur, l'expressiun: «Proxima fermada». Gea, schizunt

la Viafier Matterhorn-Gottard fa diever da la proxima farmada almain en fin Andermatt ch'ha persias ragischs rumantschas gia el 15avel tschientaner. La lingua rumantscha serva a la reputaziun da la cotschna sin tura grischuna. La lingua rumantscha, in exclusiv med da marketing. Per dapli na tanschi alura betg pli. La Viafier retica ha communitgà da desister sin l'avis da render attent a l'obligatori da purtar mascrinas en il tren per rumantsch. Il pledader da la viafier ha ditg vers la «SO» che l'interpresa sa drizzia primarmain als giasts da l'exteriur. Ils indigens enconuschian gea l'obligatori da purtar mascrinas. Vul dir, sulet ils indigens rumantschs ston enconuscher l'obligatori. Sper englais communitgescha la Retica per talian e tudestg. Cutizza in zichel da far il botsch.

Viandar è actualmain il megatrend, rotschas chaminan per sendas e trutgs muntagnards. E betg tuts cuntanschan sauns e frestgs l'arivada. Il Post svizzer per la prevenziun dad accidents scriva dad in dumber da 4000 personas sa disgraziadas grev mintg'onn sin trutgs e sendas. La maioritad da viandantas e viandants n'enconuscha para betg la signalisaziun da las sendas da viandar. Il motiv da lantschar ina campagna da prevenziun. Per tudestg, franzos e talian. Almain dastga la cuntrada rumantscha contribuir a l'acziun da placats dal post da prevenziun che penda en il spazi public svizzer. «Il trekking non è una spassegiata», per citar la varianta taliana cun la Val Frisal, il Pez Durschin, la chamona dal Biferten ed il Muot da Rubi sco culissa. U ch'ìls Rumantschs èn pli segirs sin chomba che lur cumpatriots da

lingua franzosa, taliana ubain tudestga. U ch'igl importa in quex sch'in u l'auter Rumantsch croda en las chaglias.

En vista al destin decorativ avess jau sco Rumantsch tuttinna gust da far il botsch. Sesser en la Viafier retica senza mascrina, tuser lev en il cumbel ed explitgar sin protestas da giasts ed emploiads da la viafier: «kanetverstan». Mes mises embellesch jau cun ina bandiera dal «Strahlenmeer (u pledenta l'imni naziunal svizzer forsa il Sternenmeer?)», essend ch'jau n'hai betg chapì exact la pretensiun da Surselva Turissem pertutgond «rot/weiss erstrahlt». Mia foto vala per uffiziala partizipaziun a la concurrenza da l'organisaziun turistica ed jau quint fermamain cun ina distincziun. Per evitar da far vina vant il botsch.